

صدا و سیماي جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش های سیاسی

روند الگوی تک فرزندی در کشور و آسیب های آن

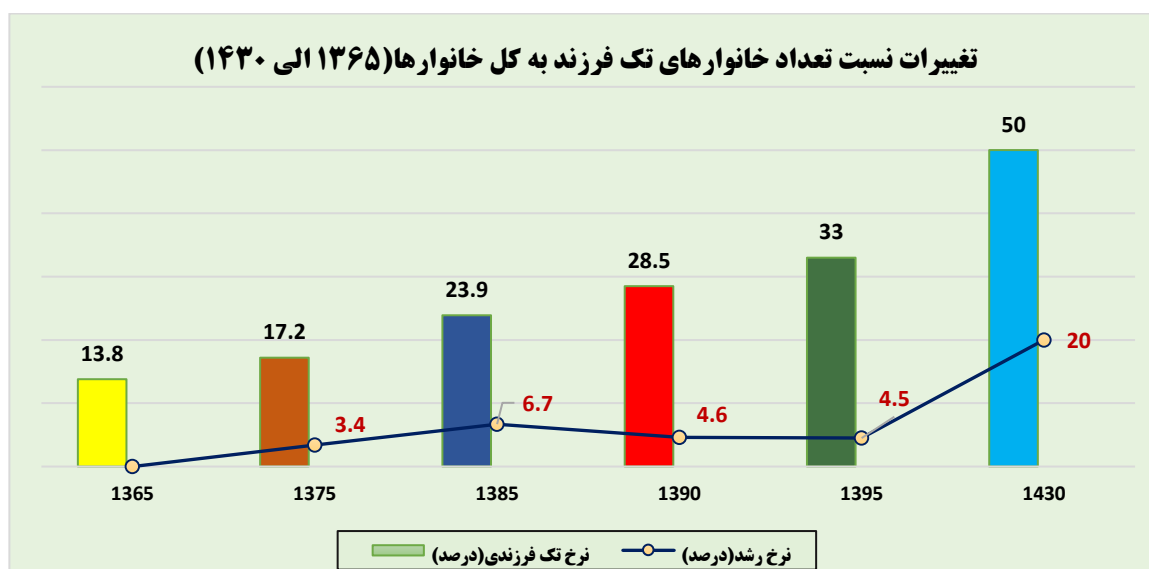
پژوهشگر: فاطمه حسینی

روایت موضوع

امروزه بسیاری از خانواده‌ها به دلایل متعددی از جمله تغییر سبک زندگی، مشکلات اقتصادی و فرهنگی و یا مسئله اشتغال و تحصیل بانوان، تمایلی به فرزندآوری ندارند و یا به داشتن تنها یک فرزند اکتفا می‌کنند. در واقع، فرزندآوری برای خانواده‌ها محل آسایش و پرهزینه قلمداد می‌شود که این موضوع در نسل جدید نمود بیشتری دارد. این امر باعث شده طی چهار دهه اخیر پدیده تک‌فرزندی در کشور روند رو به رشدی را تجربه کند و به یکی از آسیب‌ها و معضلات حوزه جمعیت تبدیل شود.

تحلیل مستند

بررسی آمارها و گزارش‌های رسمی نشان می‌دهد، نسبت تعداد خانوارهای تک‌فرزند به کل خانوارهای کشور در سال ۱۳۶۵، ۱۳،۸ درصد بوده که این نسبت در سال‌های ۱۳۷۵، ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰ به ترتیب به ۱۷،۲ درصد، ۲۳،۹ درصد و ۲۸،۵ درصد افزایش یافته است.^۱ آخرین گزارش‌ها و آمارها از نرخ تک‌فرزندی در کشور نیز حکایت از افزایش آن به بیش از ۳۳ درصد دارد^۲ و پیش‌بینی می‌شود این روند در سال ۱۴۳۰ به ۵۰ درصد برسد.^۳

این آمار نشان می‌دهد که پدیده تک‌فرزندی همچنان در حال گسترش است و ادامه این روند پیامدهای مختلفی از جمله کاهش رشد جمعیت و کاهش جمعیت فعال کشور، کاهش نرخ جوانی و افزایش نرخ سالمندی و برهم خوردن توازن بین نسلی را در حوزه اجتماعی و فرهنگی؛ عدم رشد و توسعه اقتصادی و وابستگی اقتصادی، افزایش هزینه‌های سلامت و فشار بر سیستم تأمین اجتماعی را در حوزه اقتصادی و کاهش توان نظامی و افزایش تهدیدات امنیتی را در حوزه سیاسی را به دنبال خواهد داشت. علاوه بر آن، پدیده تک‌فرزندی، فرزند و خانواده را نیز با آسیب‌های رفتاری و روحی جدی روبه‌رو خواهد ساخت. این پدیده، آسیب‌هایی همچون کاهش میزان تاب‌آوری در رویایی با مشکلات، حس برتری اغراق‌آمیز، غرور کاذب و خودمحوری، توقعات و انتظارات افراطی از دیگران، کاهش استقلال عاطفی، عدم تجربه و رشد برخی احساسات

۱. شجاعی، جواد، عرفانی، امیر (۱۳۹۸)؛ روند و الگوی تک‌فرزندی در ایران، فصلنامه علوم اجتماعی، سال ۲۶، شماره ۸۵

۲. چرا خانواده‌های ایرانی به تک‌فرزندی تمایل پیدا کرده‌اند؟؛ خبرگزاری ایرنا؛ ۱۳۹۴/۹/۱۶

۳. فکری کیا، رامین، پژهان، علی (۱۳۹۴)؛ بررسی ویژگی‌های جمعیتی و اقتصادی خانوارهای تک‌فرزندی در ایران در سرشماری سال ۱۳۹۰؛ فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال هفتم، شماره ۲۸

مانند حس رقابت و تلاش برای جلب رضایت، شکست و ...، ضعف در تنظیم هیجانات و کنترل، گوشه‌گیری و انزواطلبی، ناسازگاری اجتماعی و ضعف در تعاملات و مهارت‌های اجتماعی را متوجه تک فرزندان خواهد کرد و از سوی دیگر، توجه افراطی به تک فرزند، بروز مشکلات تربیتی و انتظارات افراطی والدین از فرزند، عدم وجود حامی و پشتیبان در دوران کهنسالی و احساس تنهایی شدید از جمله پیامدهای تک‌فرزندی برای والدین است.

نتیجه‌گیری

مرور آسیب‌ها و پیامدهای تک‌فرزندی نشان می‌دهد، این پدیده در بلندمدت می‌تواند به یکی از چالش‌های اصلی کشور تبدیل شود که همه زوایا و ابعاد فردی، خانوادگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی کشور را تحت تأثیر قرار می‌دهد و اثرات و تبعات جبران ناپذیری برای کشور به دنبال خواهد داشت. بنابراین، موضوع فرزندآوری یکی از موضوعات اساسی است که نیازمند اهتمام جدی مسئولان و سایر نهادها تأثیرگذار است و باید در رأس تصمیمات، سیاست‌ها و برنامه‌های دولت‌مردان قرار گیرد تا با تأمین زیرساخت‌ها و فرهنگ‌سازی مناسب، بستر تغییر ذهنیت و طرز نگرش خانواده‌ها نسبت به فرزندآوری در جامعه فراهم شود.